Ч. 45. Pocztowa należytość opłacono ryczałtem. Львів, неділя 4. листопада 1928 р. Рік XXX.

СВОБОДА

СЕЛЯНСЬКА ГАЗЕТА

Орґан Українського Національно-Демократичного Обєднання.

Виходить що тижня в неділю.

Адреса редакції і адміністрації: „Свобода“, Львів, Ринок 10, II. пов.

Телеф. Редакції: 29-41.

ПЕРЕДПЛАТА виносить в краю: місячно 80 сот., чвертьрічно 2 зол. 20 сот. В Америці 2 дол. річно. Зміна адреси 50 сотиків. Поодиноке число коштує 20 сот.

Телеф. Друкарні: 29-26.

В десяті роковини.

В життю народів, подібно як в життю поодиноких людий, бувають дні в році, присвячені споминам великих подій, що склались корисно або некорисно для їхньої долі. Щасливі події споминаємо святочно, нещасливі розважуємо спокійно, шукаючи за причинами невдачі.

Світова війна принесла багатьом народам щасливі моменти, що записані золотими буквами в їхній історії, а спомини про них переміняються в національне свято. Багато поневолених народів віджило, відзискало свою незалежність, осягнуло повноту своїх національних прав і здійснило найвисший національний ідеал — власну державність. Ріжні дрібні народи удостоїлись з рук історії щастя, більшого, як заслужили. І вони можуть свобідно святкувати роковини цих великих подій у свойому життю.

Десять літ минає, як світова війна принесла розвал Австрії, а на її руїнах повстав цілий ряд національних держав. На днях всі ті народи обходять свята 10-літних роковин своєї державности, роблять підсумки своєї державної творчости, свойого національного розвитку, порівнують себе з іншими державними народами та укладають плян дальшої державно-творчої праці.

Ті самі політичні обставини під конець світової війни позволили також нам, українському народові здійснювати найвисший ідеал нації. Десять літ минає, як на основі цілим світом признаного права самовизначення та на основі цісарського патенту з 16. жовтня 1918 р. українці проголосили свою державність і почали будувати своє державне життя. Було це тільки доповненням історичного факту, який вже раньше склався на українських землях за Збручем, де також повстала була українська держава. В народнім розвитку дальших подій обі ці держави обєдналися опісля в одну українську народню республику.

Та не минуло й півтора року, як з державности українського народу осталась тільки руїна. Українські землі перейшли під володіння чотирох сусідних народів і сьогодня можемо тільки споминати про це, що творилось у нас перед 10 роками.

Не довелось нам остатись державним народом, хоч щодо численности займаємо четверте місце в Европі. Стався факт, якому буде дивуватись неодин світовий історик, шукаючи за глибшими його причинами. Склались на це ріжні причини, зовнішні і внутрішні, останні залежні від нас самих.

І над цими останніми причинами слід нам усім застановитись у десяті роковини великих листопадових днів. А застановляючись над ними, не плакати нам та не кидати каменем одні на других, як це буває після всякої невдачі. Десять літ, які минули від того часу, повинні були нас вже добре навчити, що успіх у життю має тільки той, хто на це заслугує і хто зі свойого боку робить все можливе, щоб цей успіх осягнути. Невдача переслідує тільки нездар і неробів. А чи ми все зробили, щоби могти задержати свою державність і чи ми робимо тепер все те, що дає нам більшу силу на дальший розвиток національного життя? Відповідь на ці питання лишаємо нашим читачам.

Тому споминаючи великі листопадові дні, кріпімся! Геть з малодушністю і зневірю! Невсипущою працею на всіх ділянках народньої творчости виробляймо в собі тверду основу до дальшого життя, виробляймо цю внутрішну силу, якої забракло нам перед 10 роками, а яка забезпечить нам кращу долю в майбутнім!

Переживаємо тепер пору ріжних національно-творчих свят: свято книжки, ощадности, великий ювилей Просвіти, ріжні сокільські і лугові свята. Засвідчім ділом, що ті свята нам не чужі, що ми свідома нація, що вміємо над собою працювати, орґанізуватись та виробляти в собі ті цінности, без яких ніякий культурний народ не вдержиться на поверхні життя!

Не ридати нам, але творити!

О. К.

На передодні сойму.

Після близько пятимісячної перерви дня 31. жовтня ц. р. знову збирається у Варшаві сойм. Це найдовший у році час засідань сойму (так звана „буджетова сесія“), який з короткою перервою на Різдвяні свята тріває аж до остаточного полагодження державного буджету (обрахунку прибутків і видатків) наприкінці березня 1929 р. Потім приходять Великодні свята і знову засідання аж до літа. Тому нині вже всі соймові клюби приготовляються до діяльности на парляментарному ґрунті на довший час наперед, дарма, що нинішні загальні відносини в Польщі такі, що завжди можливі всякі несподіванки з долею цілого сойму і всі пляни можуть у кожній хвилині перекинутись коміть головою.

Однак нас безпосередно мало або й зовсім не цікавлять сварні поміж польськими партіями на терені сойму та поміж польськими партіями і польським урядом. Уряд переводив вибори з цілою „рішучістю“ і має такий сойм, якого хотів, — хайже уряд журиться, аби цей сойм був працездатний, або теж хай його розвяже! Для нас важно, поки сойм істнує, наскільки наші посли можуть використати парляментарну трибуну для проголошення наших справедливих вимог і наскільки можуть парляментарним шляхом виборoти задовольнення бодай деяких, найбільше пекучих наших потреб. Весною українські посли й сенатори розгорнули перед польським соймом жахливий образ життя українського народу в поодиноких найважніших ділянках: політичній, культурній, господарській. Тепер увійдуть на чергу нарад ті спеціяльні практичні внески в ріжних справах, які наші посли зголосили наприкінці минулої весняної сесії. Є цих внесків чимало. Найважніші з них такі: в справі урядової зміни образливої назви „русин“, „руський“ чи „русинський“ на „українець“, „український“; в справі скасування так званої „утраквізації“ шкіл, себто в справі зміни шкільного „язикового“ закону; в справі оснування українського університету; в справі перекидування українських учителів на Поморя і інші польські землі; в справі ріжних наших установ, загарбаних гуртком львівських кацапів; та головно: в справі виконування земельної реформи і багато інших внесків.

Однак ми при самому вступі наших послів до сойму перестерігали нарід віддаватися надто великим надіям на їх успіхи на варшавському ґрунті і повторяємо це знову нині. Нині є особливо некорисні для нас умови праці у соймі і наші посли здають собі з цього справу. Річ у тім, що польський уряд, однаково як соймові польські політики, все ще страшенне озлоблені за виступи наших послів за границею і за масові віча, ведені у нас у краю. Трудно, на це нема ради! Видно, що наші сусіди інакше розуміють обовязки українських послів, а інакше самі посли. Однак рішаючий голос мають тут виборці і коли вони стоять за послами, то жадна сила не зможе змінити їхньої поведінки. В усякому разі ті практичні вимоги, які зголошено Українським Клюбом у соймі, належать до найосновніших наших вимог господарського і культурного рода і за них прийдеться зводити бій, хочби згори відомо було, що він покінчиться нашою невдачею. У такому разі ми дістанемо ще один доказ більше, що коли мова заводиться про реальні практичні життєві справи, то вони ніколи не можуть бути полагоджені на нашу користь! Причина, щоби їм скрутити голову, завжди якась найдеться, — нині цією причиною можуть бути краєві віча чи закордонні виступи, вчора була інша і завтра інша вирине.

Коли з одного боку мається проти себе уряд і урядовий соймовий бльок, з другого „правицю“ польських „ендеків з „Пястом“, а побіч стоїть „лівиця“, сама в свойому нутрі посварена, до українських справ байдужа і завжди своїм лицемірним нещирим становищем в рішаючих хвилинах допомічна урядові, то серед таких відносин і клюб самих святих і мудреців нічого не вдіяв би!

Польські політики переходили дотепер до порядку денного над голосами провідників українського народа. На передодні відкриття сойму треба ствердити факт, що нема жадних познак, аби ця метода мала змінитися.

Громадянине! Чому нестав ти ще дотепер членом Товариства Просвіта?

Наше становище.

Голос голови Українського Клюбу.

Одна польська ґазета оголосила розмову з головою Українського Національно-Демократичного Обєднання, послом д-ром Дмитром Левицьким, котрий заявив між іншим:

Положення українського народу від початку істнування польської держави не змінилося на краще. Погіршився стан на поли шкільництва, де майже щодень українські школи переміняються на польські або утраквістичні. Бачимо також погіршення в інших ділянках українського орґанізаційного життя, між іншим і спортово-пожарничих товариств, на які йде нагінка. Знаменним є закриття „Просвіт“ на Волині.

Зате слід зазначити, що українські фінансові і господарські установи без ніякої помочі уряду, навпаки мимо значних труднощів з боку уряду, перейшли вже щасливо руїну наслідком спадку валюти і виказують нахил до щораз більшого зросту. Українські кооперативи розвиваються так сильно, що в недовгім часі перевисшать кооперативи німецькі та французські і станують на рівні з кооперативами шведськими і данськими. Це вказує на великий орґанізаційний талант українського народу в господарській ділянці.

Політика партії Обєднання супроти польської держави означена в моїй промові, виголошеній при ґенеральній буджетовій дискусії і від того часу не зайшла під цим оглядом ніяка зміна. Згідно з цим нашим становищем не привязуємо великого значіння до зміни польської конституції. На парляментарнім терені будемо поборювати всі проєкти, що обмежують основи демократії. Не привязуємо також більшого значіння до пересунень в уряді або до створення парляментарної більшости, бо доси кождий уряд і кожда польська партія відносилася ворожо до всіх не тільки ідейних змагань українського народу, але навіть до його щоденних потреб. Будь-що-будь ми не малиб нічого проти створення парляментарної більшости з польських партій, бо тоді ще раз вийшлаби на яву відповідальність цих партій за незаспокоєння наших найконечніших потреб.

Щодо заграничної політики думаю, що польський уряд не може похвалитися великими успіхами. Безперечним є факт, що на протязі останніх трьох літ Німеччина здобула на міжнароднім терені досить великі впливи, а те саме вже означує ослаблення міжнародного становища Польщі. Неприняття Польщі як активного члена до безпосередніх переговорів про звільнення Надренії може на будуче ослабити значно дотеперішне забезпечення її західних границь.

Pr. 465/28. Sąd okręgowy karny we Lwowie postanowił na posiedzeniu niejawnem po wysłuchaniu zdania Prokuratora przy tut. Sądzie: a) zatwierdzić po myśli przepisu z art. 76 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospoltej z dnia 10. maja 1927 Nr. 45 poz. 398 Dzup. dokonane dnia 18. października 1928 przez Starostwo Grodzkie we Lwowie zajęcie czasopisma pt. „Swoboda“ Nr. 43 z dnia 21/10 1298 z powodu że umieszczone w tem czasopismie artykuł pt. „Kriwawyj strajk“ zawiera w sobie znamiona występku z art. 1 rozporządzenia Prezydenta Rzeczy Pospoltej z 10 maja 1927 poz. 399 Dzup. Nr. 45. b) wydać po myśli przepisu z art. 77 cytowanego rozporządzenia zakaz dalszego rozpowszechniania tego pisma drukowanego. Zarazem wydaje się odpowiedzialnemu redaktorowi tego czasopisma nakaz by orzeczenie niniejsze umieścił bezpłatnie w najbliszym numerze i to na pierszej stronie pod rygorem następstw przewidzianem w art. 60 tegoż rozporządzenia.

Lwow, dnia 22. października 1928.

Hawel

Обєднання хоче дальше вести в краю акцію задля освідомлення народніх мас та їхню орґанізацію в кождій ділянці національного життя. На парляментарнім терені займе таке саме становище, як в часі попередньої соймової сесії.

З Української Парляментарної Репрезентації.

В пятницю, 26. жовтня ц. р. відбулася нарада Української Парляментарної Репрезентації в присутности 26 членів, послів і сенаторів. Як першу точку нарад обговорено докладно положення краю і тактику обох Клюбів на парляментарній арені.

Віддтак приступлено до перевибору Президії. Клюб ухвалив висказати повне довіря дотеперішньому проводові Парляментарної Репрезентації і затвердив дотеперішню Президію Клюбу в повному її складі.

Геть коршми!

Боротьба українських громад з алькоголем.

Від кількох місяців несеться по нашому краю клич: „геть коршми!“ Скрізь іде аґітація проти коршем, відбуваються збори та голосування, в яких громадянство виявляє свою волю, що не хоче в себе мати тих болячок, які приносять йому матеріяльну й моральну шкоду. Бо коршми це одна з найгірших наших болячок. Це пережитки з панщизняних часів, а також знак нашого теперішного матеріяльного і морального поневолення. Коршмарі це найлютійші пявки на нашому народньому орґанізмі. Вони висисають з нього всі життеві соки і несуть у наші села деморалізацію та розпусту, які так легко знаходять для себе ґрунт у післявоенному часі.

Досі було так, що в селі була церква або ні, була школа або ні, була читальня або ні, але коршма мусіла бути. І замісць священика, вчителя або кількох свідоміймих громадян найпершою одиницею в селі був жид коршмар, людина без серця і сумління, що користав з людської темноти та слабої волі. І тоді, як в селі ниділо одно господарство за другим, як богаті ґазди йшли з торбами, росли маєтки коршмара. Чи серед таких умов могло наше село піднятися із занепаду? Чи могла до нього найти приступ читальня, „Рідна Школа“ або кооператива?

А війна й повоєнні часи тільки збільшили те лихо. З фронтів і полонів вернули в село люди з розбитим здоровлям і зломаною душею. Дома застали вони молодь, що виховувалася без батьківської опіки. І ця молодь стала дуже податливою на всякі лихі впливи так, що коршма могла з великим успіхом продовжувати своє руїнницьке діло.

І тому радо треба повитати цей протикоршемний рух, що йде тепер по нашому краю. Наша ґазета вже від кількох літ заохочувала до протиалькогольних товариств „Відродження“. Цього року наші села взялися масово викидати із себе коршми, даючи докази великого громадянського вироблення. Не страхають їх жидівські брехні, що коли коршма перестане заробляти і платити податки, то держава розложить на громади цей податок, який приносила горівка. Це не може бути, бо коли сойм ухвалював протиалькогольний закон, то знав наперед, що дохід з горівки зменшиться. І знав, що як нарід буде богатший і здоровший, то буде більше заробляти і буде давати державі звідки-інде більший дохід, А як нарід буде менше пити, то менші будуть видатки держави на суди, вязниці, поліцію та шпиталі, яким багато праці завдає піянство серед народу.

Тому гоніть геть із наших сіл коршми, голосуйте проти вишинку алькогольних напоїв по наших громадах, а користь буде для всіх велика!

Протиалькогольний рух — як доносить орґан цього руху „Ми молоді“ — обхопив багато громад Рогатинщини. Доси переведено плебісцити у Вишневі, Псарах, Виспі, Деговій, Бабухові, Кнігиничах і Дібринові. Розуміється, коршмарі заворушилися і боронять своїх загрожених інтересів, поширюють побрехеньку, що на села, які скасують коршми, держава наложить більші податки. Одночасно вносять рекурси до найвисшого суду у Варшаві і покликуються на те, що при голосуванню ніби то ділялися якісь неформальности, виписуючи притім ріжні брехні. Провірка тих рекурсів забере трохи часу і тим способом коршмарі пробують держатися по селах.

Крім того були в останнім часі плебісцити в Якторові пов. Перемишляни, в Тумірі й Угринові пов. Станиславів, в Боровій Горі пов. Любачів, в Жабю, Криворівні і Річці пов. Косів, в Оришківцях пов. Копичинці, в Корчині руст. і Синевідську вижнім пов. Сколе. Крім того позбулися коршем села Щепанів і Вівсе (Підгаєччина), Голинь (Калущина) і Жулин (Стрийщина). В селі Ремезівцях пов. Золочів вже 14 років нема коршми. Шинок перемінено на школу.

Під румунським ярмом.

Боротьба за українську мову в школах.

Румунський уряд під натиском заграниці приготовляє закон про національні меншини. Одначе, щоби українців виключити спід того закона, уряд дав наказ своїм преторам, а ті знову громадським секретарям або нотарям українських сіл, щоби вони скликали засідання громадських рад в справі ухвали двох годин тижнево науки української мови в народніх школах. Такі ухвали повинні бути найдальше до двох тижнів доручені преторови. Ухвали мали бути переведені навіть у тих громадах, де вже відбувається двогодинна наука української мови, бо мовляв, заходить небезпека, що ті дві години можуть бути скасовані. Маючи такі ухвали українських громад у своїх руках, уряд буде звільнений від примінювання закону про національні меншини до українців, бо нібито самі українці домагалися лишень двох годин тижнево науки української мови.

Не знаючи в чім діло, деякі громади, думаючи, що уряд змінив курс відносно українців, перевели ухвали після наказу згори. Одначе на підступі румунського уряду пізналися українські маси Буковини й повели по селах акцію за цілковите привернення української мови в школах. Під натиском цих мас в багатьох громадах, як прим. в Кіцмані, Оршівцях, в Кліводині, в Суховерхові і других селяни радні перевели ухвали, домагаючись або цілковитої українізації шкіл або принайменше заведення тільки годин української мови, що й румунської. Що домагання українських селян цілком справедливі, показує й зїзд учителів в Галаці, де сконстантовано, що спеціяльно на Буковині і в Бесарабії в наслідок заведення румунської мови по школах між дітьми є 90 проц. анальфабетів.

Дуже ганебну ролю в цій боротьбі за українську школу грають деякі українські учителі, двірники, які, аби прислужитись урядові, фальшують волю населення, складаючи фальшиві протоколи ради громадської, в яких домагаються не більше двох годин української мови на тиждень, або навіть предкладають статистику, що мовляв, більшість учениківь і їх родичі визнають себе румунами, отже нема потреби заводити української мови по школах.

Голод на Радянській Україні.

Безсильність більшовицького уряду.

Положення голодуючого населення Радянської України щораз грізнійше. На Херсонщині селяни живляться лише буряном. Наслідком такої поживи по селах ширяться тяжкі хороби. Населення, прибите лихоліттям, заповняє масами церкви, думаючи, що голод є божою карою за комуністичний лад.

Призначені урядом гроші для голодуючих не вистарчають, бо ціни харчів ідуть сильно в гору. Спеціяльні комісії, установлені урядом для розсліду справи, рішили, що для голодуючих треба 5 міліонів 650 тисяч пудів самої пшениці.

Голодує майже три міліони мешканців. 300 тисяч дітий до нових жнив наступного року буде на утриманню уряду.

Орґанізація української еміґрації у Франції вислала до Союза Народів письмо в справі голоду на Україні та взиває всі цивілізовані народи світа допомогти нещасним жертвам більшовицької політики.

Що кому корисне, а що шкідливе.

Розбиття польсько-німецьких торговельних переговорів.

У Варшаві велися недавно між представниками німецького і польського уряду переговори в справі торговельного договору, щоб зробити конець митовій війні, яка від двох літ ведеться між обома державами. Цей договір дуже важний для наших сільських господарів, бо богата 70-міліонова Німеччина може бути вигідним ринком збуту для наших сільсько-господарських продуктів, головно худоби, безрог, масла і яєць. Тепер худоба з Польщі не має збуту за границею, бо з Німеччиною йде митова війна а Чехословаччина наслідком браку паші підносить мито на ввіз худоби і безрог до себе.

Польські промисловці не хочуть торговельного договору з Німеччиною, бо через довіз німецьких товарів до Польщі наступилаби знижка цін польських товарів, а це відбилосяб на їх кишенях. Більше як місяць велися польсько-німецькі переговори, але до ніякої умови не прийшло. Польський уряд каже, що Німеччина не хоче згодитися на ввіз живої худоби з Польщі, а допустилаби тільки якусь часть мяса і то відразу до фабрик консерв. А німецький уряд закидує Польщі пересадні вимоги щодо ввозу польського вугля і завелику скількість годівельних продуктів. Одночасно німецький уряд видає сотки міліонів на піднесення власного рільництва, щоби не спроваджувати нічого з Польщі.

Розбиття польсько-німецьких торговельних переговорів є для сільських господарств дуже некорисне, бо їх худоба, не маючи заграничного збуту, буде дальше таніти, а мясо по ріжних містах буде дальше дорожіти. Ґандлярі худобою і різники будуть дальше робити маєтки, а селяни будуть вдовлятись одним кожухом і одною парою чобіт на цілу зиму.

Урядові ціни.

На школу сільських господарів.

Теперішні ціни збіжа і худоби в Польщі видко комусь не понутру, бо оголошено розпорядок президента річипосполитої, що дає владі право встановляти урядові ціни на артикули першої потреби, як було перед кількома роками, перед зне сенням ославленого закона про лихву.

Практика показала, що урядові ціни є все звернені проти сільського безборонного народу. Богаті купці і промисловці не дають собі ніколи накинути урядових цін. Зате низькі урядові ціни на сільсько-господарські продукти все убивали рільничу продукцію, бо ніхто на селі не буде працювати для приємности міста.

Нема богатої держави без богатого хлібороба — читаємо в польській „Ґазеті Хлопській“.—Або дамо хлопам землю (через земельну реформу,) кредит і освіту та створимо з них новочасних продуцентів і консументів фабричних виробів, або лишимо хлопа в дотеперішнім жебрачім стані, а тоді будемо мати таку жебрачу продукцію і консумцію як тепер. То є дійсність, а все інше це шутки, іграшки і паради“.

Найтяжші вороги народу.

Лист до братів селян.

Український нарід належить до найчисленнійших народів світа, бо числить поверх сорок міліонів душ. На жаль цей великий нарід на ганьбу двайцятому століттю карається до сьогодня в руках ріжних сусідів. Деж причина цьому, що так великий нарід неґоден здобути самостійности, а всі визвольні змагання кінчились для нього невдачею?

Коли глянемо до історії, то переконаємося, що причиною недолі нашого народу це, що наш нарід має все багато виродних синів, зрадників. Ті виродні сини України причинились до цього, що приміром великий визвольний рух нашого народа, званий Козаччиною, скінчився для нашого народа руїною. Зрадники нашого народа причинились до того, що після козацьких воєн давна Москва запанувала всевладно над українським народом, скасувавши гетьманщину, Запорожську Січ, поневолила українську церкву, одним словом знесла всі познаки української самостійности.

Зрадниками можна назвати і тих, що за царя Петра великого пішли на службу напів дикій Москві і нераз працювали всіми силами над поневоленням свого нещасного народа.

Зрадники нашого народа причинились і тепер в наших часах до упадку самостійности нашого народа, відзисканої підчас світової війни з великими трудами. Вони казали, що як Україна не буде соціялістична, то краще нехай не буде ніякої. Скажіть, братя селяни, чиж це не чорна і підла зрада? Зрадники і виродні сини нашого народа віддали В. Україну під-московсько-придніпрянський совіт і поруч московсько-жидівських горд ішли зі зброєю в руках плюндрувати свою нещасну Батьківщину.

Як ми можемо назвати тих, що сіють між нашим народом ворожнечу, що юдять нарід на духовенство і взагалі на інтеліґенцію, що хочуть з наших людий виплекати якихось жидівських попихачів — комуністів? Таж це явні вороги нашого народа, зрештою, вони у своїх часописах явно відпекуються від всього, що українське!

Отже стережімся, братя селяни, всяких зрадників запроданців, котрі за гроші служать нашим ворогам! Не впускайте в свою хату москвофіла, сельроба, комуніста, хлібоїда, і їм подібних зрадників, бо це найбільші вороги нашого народа! Через них наш нарід не годен прийти до кращої долі.

Єднаймося всі під жовто-блакитний прапор Українського Національного Демократичного Обєднання! Ваш брат і селянин

Дмитро Рудяк.

Громадяни! Паматайте, що скріпленням основ Просвіти скріплюємо належитий розвиток народнього життя. А зробимо це як члени Просвіти.

Як відбувся державний переворот?

Акція української військової орґанізації.

На военній раді, що відбулася вечером 31. жовтня 1918 р. в Народнім Домі у Львові при участи 35 українських старшин, принято такий плян державного перевороту: Українські старшини мають заалярмувати залоги касарень, при помочі українських жовнірів розоружити жовнірів неукраїнських народностей і взяти їх під варту, а потому поодинокі відділи, відповідно озброєні, під командою українських старшин мають удатись на місто й обсадити визначені для них будинки. Початок виконання: 4 год. досвіта.

Опісля одержали старшини від сот. Вітовського, що став головним командантом українських військ, точні прикази, виладжені до найменших подробиць.

Нарада тревала до 10 год. Опісля старшини розійшлись гуртками по 5 до 6 осіб на окремі наради, кождий гурток для себе, щоб обговорити подрібно плян у своюму крузі ділання.

Осталося шість старшин зі сотником Вітовським: перший штаб української армії!

Ніч минала серед досить трівожних настроїв, бо розвідчики ґімназисти приносили вісти, які вказувалиб, що й серед поляків твориться підозрілий рух.

Коло пів до 4-ої год. рано роздався на вулиці гук вистрілу, а потому людський зойк. За хвилину вбігає до салі ґімназист і оповідає: Поліціянт, зацікавлений рухом в Народнім Домі, встромив голову в браму камяниці, щоби побачити, що там діється. А там вартувало кільканайцять жовнірів з 15 п. п., що ще вечером покинуло касарню і прийшло служити українській справі. Вони втягнули поліціянта до середини й розброїли його. На допомогу поліціянтови явився незабаром його товариш, а коли він не дався розброїти і почав втікати, один вартовий стрілив і ранив його в ногу. На гук вистрілу збіглося кілька інших поліціянтів і прохожих, що занесли раненого до поблизької брами а пізнійше забрали до шпиталю.

Випадок будь-що-будь не бажаний і річ природна, викликав у самому штабі велике занепокоєння. Заалярмована поліція готова впасти до Народнього Дому і все викрити, а до четвертої бракує ще пів години. Виринула гадка, чи не перенестисяб негайно в інше місце, наприклад до Народньої Гостинниці. Одначе така зміна перервалаби звязок з військовими частинами і викликалаб на самому початку замішання в акції. Тому рішено лишитись таки в Народньому Домі. А поліція сюди більше не показалася, мабуть заскочена уже українським переворотом у своїй касарні.

Тимчасом розвідчики доносять, що в польському Академічному Домі і Соколі вже спокійно. По місті не видко також ніякого руху.

На ратушевій вежі вибила четверта година! Значить — зачалося...

І що чверть години стали приходити звідомлення, одно радіснійше від другого. Українські відділи обсаджували позицію за позицією, точно після пляну, без ворожого опору і без проливу крови. Заняли намісництво, головну військову команду, касарні та ріжні державні будинки.

Як гладко пішло розброєння по львівських касарнях, прикладом нехай служить хід розброєння в касарні при вул. Зибликевича, де містився т. зв. супровідний курінь, зложений з молодих жовнірів ріжних народностей.

Перед 4. год. рано приходить до касарні шістьох старшин українців, з яких тільки двох робило тут службу. Командант варти, поляк, зливувався приходом чужих старшин.

— Цуґсфірер, — сказав знаний йому поручник Ґумовський гострим військовим тоном — не впускати до касарні більше нікого під карою смерти! Якісь личаківські банди хотять напасти на касарню, тому команда дала на поміч старшин з інших полків.

І пятьох старшин лишилось на подвірю а пор. М. пішов на перший поверх арештувати дижурного старшину, яким був поляк.

Але командант варти чомусь занепокоївся присутністю чужих старшин. Підійшов близше і каже піднесеним голосом:

— А зрештон я не вем, цо ту панове хцон. Пан оберштрозказал остро нікоґо не впушчаць. Я бенден мусял панув арешто...

— Цуґсфірер! — перебиває йому поручник Черевко. — Ви такий жовнір? Так розумієте дисципліну! Ви стоїте в змові з личаківськими бандами! Вахе антретен! Я переймаю команду! Цуґсфірер в куті гальт! Двох жовнірів з правого крила фертіґ! Цуґсфірер віддати револьвер і куплю!

В млі ока опірний командант варти був розоружений. Варта складалась з українців, з виїмком двох румунів.

За хвильку приходить пор. М. і каже:

— Все в порядку! Дижурний старшина розоружений, телефон перерваний.

Ідуть до кімнати поготівля. Розлягається різка команда: Ауф! Алярм!

Жовніри зірвались на ноги і немов застигли. Один старшина пояснює коротко, що якісь банди хотять напасти на касарню. На місто вимашируують тільки українці, інші народности лишаються в касарни. Тому:

— Українці на право, решта на ліво! Раз, два!

Сталося.

Старшини здіймають револьвери з неукраїнців і приказують їм спати. Українці під проводом одного старшини виходять зі скорострілами на подвіря, де їх переформовується.

Тепер чотирьох українських старшин іде кождий до окремої компати, де спали компанії. І кождий з них робив менше більше те саме. На команду: Ауф! Алярм! зривалися всі жовніри на ноги. Опісля: українці на право, інші на ліво! Дольше приказ: ряд зправа забирає кріси рядові зліва! Коли це сталося, приказ тим, що стояли ліворуч: Нідер! Спати!

А до українців:

— Славні жовніри, сини українського народу! Я збудив вас до великого діла! Зачинаємо рвати кайдани зненавидженого австрійського ярма. Доси ми воювали за чужих, з цею хвилиною зачинаємо воювати за себе. Цеї ночи повстає все українське воyцтво, щоби здвигнути українську державу! Покажіться гідними нащадками українського козацтва! Слухайте тільки приказів українських старшин! Вже воскресла воля!

Після тих слів по кімнатах дались чути оклики: Славно! Гура! Жовніри поспішно одягалися, накладаючи баґнети, а якийсь смаглявий гуцул, син Чорногори, аж розплакався з радости. Сердешний бігав по кімнаті, обіймав, цілував і говорив: Братіку, це правда чи сон?

В пять хвиль пізнійше всі українці були на подвірю, де роздано їм муніцію й уділено потрібних вказівок. Сформовано сотні, приділено їм старшин і півкурінь вимаширував на місто на зустріч волі золотій.

Складався він із 200 жовнірів з 4 скорострілами і мав творити запас в ратуши, висилаючи стежі по вулицях. Була це найгарнійша частина львівського ґарнізону, добре не тільки вишколена і здисциплінована, але й одіта.

Все пішло по уложеному пляну. З хвилею, як стало розвиднюватись і розпочався хмарний, сірий день 1. листопада, ціле місто було вже в українських руках. *О. К.*

Після перевороту.

Перший день українського Львова.

Була це пятниця, до того свято по латинському обряду, день Всіх Святих і населення міста тим численнійше висипалось на вулиці, гляділи зливовано на цей несподіваний державний переворот і власним очам не вірило. Навіть загал українців був заскочений цею величезною зміною, що викликувала переворот в їхніх думках і настроях і заповідала нові необчислимі у наслідках події.

А дійсність була дуже поважна, наскрізь военна. В ріжних сторонах міста падали стріли, що правда — в повітря, якими українське військо засвідчувало свою готовість знищити всяке вороже протиділання. Ціле середмістя було засипане скорострілами. Уставлено їх на чотирох углах Ринку, коло ратуша, Народнього Дому, головної варти на площі св. Духа, театру, головної почти, на площах Марійській, Галицькій і Бернардинській. Щоб унеможливити ворожий замах на Народній Дім та обсаджені уряди в місті, українські стежі ревідували всіх прохожих мущин. Військовим особам, старшинам і мужві, що не мали українських відзнак, відбирали всяку зброю. Опору не було ніде. Задержувані підносили слухняно руки в гору і давали себе спокійно ревідувати. В полудне не бачилось на місті вже ні одного австрійського жовніра зі зброєю.

Сензацію викликували численні тягарові авта, обсаджені українськими відділами. Переїздили по цілому місті, наїжені скорострілами та крісами, і розганяли більші товпи народу, накликуючи їх розійтися. Кріси звернені на всі сторони, також у вікна горішних поверхів, готові до стрілу у відповідь на всякий ворожий виступ.

Трамваєвий рух ішов спершу як звичайно. Згодом полишення цеї вигоди для населення показалось дуже небезпечним для української справи. Контроля трамваєвих пасажирів була неможлива, а крім того трамваєва комунікація була корисна для ворожої орґанізації. Тому вже коло 10 год. рано на приказ української військової команди трамваї щезли з міста.

На Головнім двірци йшов, як звичайно, оживлений рух. Українська залога обсадила всі входи і виходи, тунелі, що ведуть на перон, і урядові кімнати, позволяючи на перехід тільки тим, що мали леґітимацію, виставлену українською військовою владою, та дозвіл на відїзд. Рух поїздів на захід припинено, зате залізничий рух на схід і південь ішов правильно.

Взагалі українська військова влада вивязалась із свойого завдання знамените. Справність українських старшин і жовнірів була зразкова. Цілий плян перевороту переведено так точно і дальші зарядження виконувано так бездоганно, що чужинні військові старшини, яких у Львові було безліч, висловлювались про це з найбільшим признанням.

Для всіх львовян без ріжниці національности український переворот був великою несподіванкою. І тільки тому, що плян перевороту був тайною для всіх, з виїмком невеликого гуртка українських політиків і військових старшин, він удався. Навіть не всі члени Української Національної Ради знали про нього. Загал українського населення був заскочений доконаним фактом.

Тепер усі свідомі українці здавали собі ясно з того справу, що сталося велике революційне діло, яке зачинає новий період української історії. Вони розуміли і відчували схвильовані до глибини душі, що переживають рідкий історичний момент, який трапляється раз на цілі століття, та що від волі і дальшої дієвої справности українського народу залежить тепер, чи цей історичний день стане справді початком нової, кращої долі. Для менше свідомого українського громадянства було тільки певне те, що робиться щось велике і надзвичайне, завалилося щось чуже, а на його місце треба поставити щось нове своє.

В місті повно народу. Українці розворушені, захоплені і на радощах падуть собі в обійми. Більше чутливі плачуть слезами найвисшої втіхи, що перевисшає всі особисті втіхи на світі. Українська молодь обох полів увихається всюди з бравурою, заступає публиці дорогу, розпродуючи українські відзнаки.

Всюди видко українських вояків, що з крісами на рамени уважно пильнують спокою в місті. Глядять на них і не можуть надивитись українські громадяне, що прибули з далеких передмість. Своє українське військо являється їм людьми неначе із казки. І дехто старший не може стриматись, щоб у приступі сердешної радости не заступити воякові дорогу, стиснути міцно його руку, подякувати та побажати щастя. Були такі, що ходили від одного державного будинку до другого, щоби всюди наситити свої очи видом героїв, що доконали такого надзвичайного діла, та заохотити їх своєю солідарністю з ними. А старі ополченці сповняли гордо свою службу, не дбаючи за те, що ще від вчера нічого не їли і не знали коли будуть змінені. Вони щиро служили Україні...

На день 1. листопада був заповіджений зїзд українських делеґатів з краю. Зїзд не відбувся, але багато патріотів з провінції приїхало і попало несподівано в український Львів.

Приїзджаю — описує один з них свої враження — ранішним стрийським поїздом на Головний дворець і очам своїм не вірю. Сон чи ява? На двірци роблять службу жовніри з українськими відзнаками! Розоружують всіх чужонаціональних жовнірів і старшин. А роблять своє діло з радісним настроєм, розуміючи, що це перший день служби для України. Залізничий урядник також з українською відзнакою.

Здовж вулиць Городецької, Казимирівської і Карла Людвика українські піші та самохідні стежі. Поруч старого „батька“ ополченця бачу на самоході з крісами, готовими до вистрілу, цивільних людей та молоденьких ґімназистів (міліціонерів), що ледви годні піднести кріс.

Військового маґазину стереже 50-літний ополченець. Питаю його, чи не має охоти йти до дому, коли війна скінчилася й Австрії нема.

— Я Богу дякую, що дожив цеї хвилі, коли можу стояти на варті в нашому Львові і служити Україні — каже старий жовнір патріот і поважно робить дальше свою службу.

Приходжу до склепу „Союзного Базару“ і чую, як наш селянин каже:

— Дайте мені найкращу і найдорозчу відзнаку, най я собі її причіплю.

Довідавшись, що вже всі випродані, сказав:

— Робіть що хочете і най коштує Бог зна кілько, я українську відзнаку мушу мати! Бо й коли буду її носити, як не тепер, коли дожив такої великої хвилі...

А тимчасом на мурах міста появилася відозва Української Національної Ради, що пояснювала населенню причини і ціль державного перевороту. Вона проголосила на українських землях бувшої австроугорської монархії українську державу.

Формальне переняття адміністраційної влади від представника ц. к. австрійського уряду, намісника ґр. Гуїна відбулося в полудне. Дня 1. листопада до Львова мав приїхати курєр від президента міністрів Лямаша з інструкціями віденського уряду для ґр. Гуїна. Тепер воно було безпредметовим. Новоіменований Українською Національною Радою начальник Української Держави, д-р Кость Левицький (до часу сформування виконуючих орґанів влади) удався в товаристві відпоручників тоїж Ради рад. Ол. Барвінського, д-ра Із. Голубовича і д-ра Л. Цегельського до намісника ґр. Гуїна і на підставі доконаного акту перевороту зажадали від нього передачі державної управи краю в їхні руки.

Намісник був незвичайно схвильований останніми подіями у Львові. Він заявив, що є тепер вязнем українського війська і як такий не може виконати ніякого акту на річ української держави. Що найбільше може передати свій уряд в руки віцепрезидента намісництва п. Володимира Децикевича, а він нехай робить, що вважає відповідним.

Дотична грамота була вже приладжена та підписана і її вручив намісник п. Децикевичеві в присутности української делеґації.

В дальшій розмові сказав ґр. Гуїн що він особисто признає українцям повне право до Східної Галичини, але як австрійський намісник хотів чекати на виразний приказ з Відня. Вже по вчерашній конференції з українцями догадувався, що прийде до перевороту, а нині мусить признати, що переведено його дуже зручно і розумно. Дивувався тільки, чому його інтерновано.

— Ні, ексцеленціє! Ви для нас тепер приватна, невтральна людина і можете свобідно повертатись, куди хочете.

— Так прошу о пропуск чи пашпорт до Відня.

— Радо служимо.

При прощанню старий ґенерал, очевидячки схвильований, сказав:

— Дякую Вам, панове, за Ваше поведення не тільки супроти мене, але й супроти всіх тих, якими я доси правив. Ваш нарід заслугує на свободу, він чесний і гуманний. За границею я зможу всякому сказати, що Ви обійшлись зі мною по джентельменськи. Бажаю Вам успіху, щоби Ви дали свободу, лад і мир свому народові і всім горожанам цього краю. Але... мені старому здається, що справа не піде так легко, як почалась. Ваші противники це завзяті люде. Зрештою хочу, щоб я помилився...

Ґр. Гуїн був видко добре поінформований про намір поляків.

Відпоручники Української Національної Ради пішли опісля до бюра віцепрезидента Децикевича як заступника намісника і повторили йому своє домагання, щоби передав їм державну управу краю. На це віцепрезидент відповів, що згідно з цісарським патентом з 16. жовтня 1918 р. та з однодушним бажанням українського народу передає свій уряд Українській Національній Раді.

Про передачу і переєм влади списано зараз урядовий протокол і одночасно віддано п. Децикевичеви тимчасову управу намісництва. В першій хвилі зголосилося до служби в намісництві коло 40 урядників поляків.

Австрійському військовому командантові ґен. Пфеферові полишено владу над чужонаціональними відділами, що мали в найблизчому часі зліквідуватися. Зрештою ці відділи оповістили свою невтральність. На вході до касарні мадярського куріня (в школі Конарського при вул. Льва Сапєги) поміщено напис: „Тут є мадярські вояки. Ждемо на наше відтранспортування до Угорщини“.

Завдяки надзвичайному тактови української військової і цивільної влади цілий переворот у Львові відбувся зовсім спокійно і без проливу крови, явище в історії революційних актів дуже рідке. Не інтерновано в першім дни ніодного поляка як закладника, нікого не арештовано, не закрито ніодної польської ґазети. Українська влада поводилась так, як поводиться господар землі, певний її посідання в будуччині.

Однак уже в найблизших годинах стали множитися факти, що свідчили про зорґанізований польський опір, який вивязався незабаром в кріваві бої, що після трьох тижнів довели до виходу українських військ і української влади зі Львова.

О. К.

З листопадових днів.

Бої за почту у Львові.

Ясний сонішний день 5. листопада 1918 р. пройшов серед завзятих боїв на цілім фронті. Поляки всіми силами пробували посунутись дальше в середину міста. З надзвичайним геройством боронили українські війська заняті становища, відбивали всі ворожі удари, а подекуди переходили до протинаступу.

Кріваві боєві змагання велись за володіння такою важною точкою, як головна почта. Положення української залоги в цій справдішній кріпости було досить критичне. Поляки, обсадивши попереднього дня духовну семинарію, що лучилася двома протилежними крилами з почтовим будинком, стріляли з заду крізь подвіря прямо в наші вікна, причім користувались головно ручними ґранатами. А що в їх руках були горішні частини вулиць Сикстуської і Коперника, звідки держали під обстрілом долішні частини цих вулиць, то довіз муніції, харчів і доступ свіжих українських сил до почти був дуже утруднений. Щоб дістатись до цеї позиції з міста, треба було перекрадатись крізь ряд камениць з долішної вул. Коперника. Від долішньої Сикстуської вулиці це було неможливе, бо тут усі доми були під ворожим обстрілом.

Видержати на такій позиції довший час, особливо залозі з кількадесятьох людий, що, з перетомлення, зденервування та голоду валилися з ніг, це була не абияка штука. Серед взаїмного обстрілу з

горішних вікон удалось жмінці поляків нагло вдертись до почтового будинку в партері. Українська залога приняла їх так гідно, що ані один з них не вийшов живий. Одначе важке положення від цего не поправилось і комендант залоги пор. Бабяк, який мусів боронитися не тільки проти наступаючих ворогів, але й проти цивільного населення, що з вікон вул. Словацького і сумежних вулиць допомагало своїм, слав до Начальної Команди настійчиві звіти, домагаючись зміни людий, бо ті виснажені з останніх сил, не годні робити вже служби. Оборону держать майже виключно підстаршини і старшини, а тих за мало. „Як зараз не дістану сто людий, почта страчена — пише він в однім звіті.— Вчера ми потерпіли діймаючі втрати: двох старшин і 7 стрільців ранених, кількох убитих. Сьогодня падуть нові жертви“. Другий звіт: „Ручних гранатів! Муніції!“ — Третій звіт: „Пришліть міномети, щоб знищити брами семинарії“!

Чет. Ліськевич з лівого крила почтової залоги домагається від Начальної Команди обсадження сусідного заведення Осолінських, звідки падуть стріли на почту, то знов підмоги до здобуття духовної семинарії, инакше почта не дасться вдержати.

Чет. Терлецький просить прислати негайно санітарне авто, бо на почті є тяжко ранені, яким грозить затроєння крови. Треба привезти бандажів, вати, острі ножички та найважніші антисептичні медикаменти, як сублімат, йод і т. п. Для санітарної сестри Ґіжовської потрібний плащ, бо її цілий в крови. Треба вивезти трупів, що скрізь валяються...

Начальна Команда вислала муніцію, харчі, вислала санітарне авто і приказ: „Держатись за всяку ціну! Поміч буде“.

Одначе санітарне авто не доїхало, бо на вул. Коперника дісталось під ворожий обстріл. Шофер ранений легко, сестра милосердя тяжко, наслідком чого померла опісля в шпиталю. Авто їхало з червоним хрестом на білій хоруговці, знаком, якого неприятель чомусь не бачив.

Зате з підмогою в людех було дуже трудно. Начальна Команда зажадала 50 стрільців з ратушевої запасної залоги. До розпорядимости Народнього Дому відправлено тільки половину цього числа, причім зазначено, що між ними 10 стрільців не вміють ще стріляти! Навчаться цеї штуки по дорозі або на місци... Таку поміч прислала столиці краю наша провінція. Аж пізним вечером удалось призбирати з ріжних касарняних залог 40 вимуштрованих сяк-так вояків і під командою старшини післати на скріплення почтової залоги.

Два дні відбивала опісля хоробра залога почти ворожі наступи, і здавалось, що поляки ніяким чином не здобудуть цеї позиції. Українським воякам прийшла підмога і наше положення на головній почті закріпилось. Аж нагло дня 7. листопада в полудне удалось полякам підпалити почтовий будинок, щоби тим способом виперти з нього українську залогу. Почало горіти в партері від вул. Сикстуської, а що в будинку були нагромаджені великі запаси паперових пакунків, вогонь ширився швидко з кімнати до кімнати і з поверху на поверх. Одночасно поляки пробували вдертися до середини, одначе українська залога під новою командою чет. Ліськевича, хоч дусилась в димі, ставила дальше завзятий опір. Водопроводи перестали нагло в цілім будинку функціонувати, так що Начальна Команда мусіла аж приказати міській дирекції водопроводів, щоби пустила негайно воду. Обі противні сторони згодились через парляментарів покликати до гашення вогню міську пожарну сторожу. Тому, що пожежа захопила ціле праве крило будинку (від вул. Сикстуської), українська залога стягнулась в ліве крило (від вул. Коперника), аж вечером, коли вогонь почав добиратися близше, покинула зовсім почтовий будинок і обсадила ряд протилежних камениць від вул. Коперника до вул. Сикстуської. Поляки сиділи тимчасом дальше з будинку духовної семинарії.

Гашення пожежі тревало цілу ніч і цілий слідуючий день (8. листопада). Під вечір стало певним, що від пожежі врагується праве крило будинку (від вул. Коперника), яке з хвилею уступлення пожарників схотять обсадити Поляки, маючи безпосередну лучбу від семинарії, міжтим коли українцям трудно буде перебічи в час на давне становище. Українська Начальна Команда приказала командантови соймового відтинку пор. Цьоканови обсадити протилежні камениці на двох рогах вул. Словацького і Сикстуської, а після уступлення пожарників виконати наглий наступ на почту й семинарію та заняти ці доми. Рівночасно до обсади лівого крила почти приготовлялась давна її залога, що рішилась у відповідній хвилі перебігти вулицю.

Одначе всім тим плянам і намірам не сулилося здійснитись, бо поляки, будучи в змові з пожарниками, випередили українців і заки пожарники забрались, обсадили чимскорше уратоване крило почтового будинку. Бачучи це, українське військо з противної сторони кинулось також на почту. Та цей наступ поляки відбили і один з перших погиб на вулиці четар Ліськевич, поцілений ворожою кулею в голову. Почта лишилася в руках поляків і українці мусіли вдоволитись обсадженням противної сторони вул. Словацького. Таким чином поляки осягнули своє: коштом спалення великого державного будинку здобули українську позицію! Польський боєвий фронт посунувся всего на ширину одної камениці вперед. Значить, положення в цьому відтинку майже не змінилось. Зате українська залога вийшла з тої операції з новими лаврами слави, а її командант бл. п. четар Ліськевич дав світлий примір справдішнього геройства і саможертви в імя найвисшого національного ідеалу.

О. К.

Чому ми програли?

Загальні підсумки листопадових боїв за Львів.

Зясувати причини некорисного висліду 3-тижневої львівської кампанії приходиться важко. Бо якщо завинив хтось, що перший період української визвольної війни випав так фатально, то не само українське військо, але весь український нарід. У львівській кампанії виступили немов у зеркалі всі прикмети і хиби українського народу, вроджені або набуті в довголітній політичній неволі, і рішили заздалегідь про її вислід. Тому заки приступимо до загальних підсумків великих листопадових днів, слід розглянутись в передумовах цього важкого моменту в житті українського народу.

Ласкава усмішка долі, що позволила і принаглила здійснювати ідеал Вільної України, заскочила Українців Галицької Землі не тільки неприготованими, але й в крайно несприятливій порі, під конець 4-літної світової війни, коли воєнщина всім страшенно надоїла, особливо нашому селянству, вишшепому війною до тла. В такому непригожому моменті прийшлось галицьким українцям ловити нагоду, що трапляється раз на сотки літ, робити революцію, переводити державний переворот, не маючи відповідних до цього ані провідників ані засобів. Щоб якась революція могла удатись, треба ідеї, що запалилаб народні маси і пірвала до діла. А до цього треба загорільців, фанатиків, що вмілиб проповідувати цю ідею, вкорінити її в душу народніх мас і в імя цієї ідеї накинути їм свою воолю. У нас ідея була, та не було ані фанатиків ані відповідноїпропаганди. Всяка ідея не дасться прищепити за одним махом, до цього треба часу цілих поколінь. Вона мусить всецідо опанувати мізки всего народу, ввійти в його підсвідомість, стати невіддільною частиною його душі. На жаль в цій ділянці були у нас ще великі занедбання і недотягнення, як це виказала наглядно наша листопадова революція.

Ще слабше вийшли її головні керманичі. Вони виказали цілковиту недостачу революційного духа, широкого політичного розмаху і революційного пориву. Велика історична хвиля кликала їх валити старе, щоб на його руїнах будувати нове, а вони показались до цього нездібними. Історична хвиля домагалась повної незалежности українського народу, а для осягнення її — нових політичних метод і шляхів, а керманичі народу топтались на давних манівцях, обережні на всі боки, раді дальше вдоволятись окрухами із стола банкротів. Со вони кермували подіями, але події ними, пхали їх наперед, і на диво, керманичі народу стояли все позаду. У великих днях потрібні великі люде і великі люде творять великі дні. У нас великі дні імпровізувались людьми, що мали великі заслуги для народу, але до нових завдань не доросли.

Нерішучість, хиткість, у рішеннях і обережність на всі боки помічалась у всіх їхніх „революційних“ виступах. Найвищий інтерес нації вимагав безоглядної прямолінійности в ділянні, як це робили інші народи, а наші „революціонери“ деклямували про незалежну українську державу, але одночасно тримались цупко австрійської клямки навіть тоді, як австрійський дах валився їм на голову. Колиж нарешті Австрії нестало, та сама обережність веліла їм оглядатись тривожно на Антанту і вирікатись всего, що моглоб пахнути австрійським духом. Правда, заставляли їх до цього поляки, що старались всіми способами представити український переворот в очах Антанти як діло центральних держав і пошкодити українській справі на майбутньому мировому конґресі. Вчорашня марка „Тирольців сходу“ являлась для українців компромітацією.

Над самою справою військового перевороту ширше розводитись годі. Він був добре підготований і точно виконаний, але тільки на коротку мету. На довший протяг часу нестало вмілого стратеґічного й організаційного проводу, потрібної військової сили і співпраці краю з державним центром. У військовій ділянці, подібно як у політичній, не було також сильних людий, що вмілиб поставити як слід збройну сторону справи та зломити польський збройний опір. Недостача відповідного команданта повернула вже на самому початку львівську кампанію в некорисць українців і довела до того, що на протязі 9 днів головна команда найшлася вже в третіх з черги руках. Не використано як слід бойової сили УСС-ів, не втягнено в львівську кампанію найблищих околиць ані не змобілізовано як слід збройної сили цілого краю. Укр. воєнна акція кінчилась на передмістях міста Львова. І це була велика похибка української команди, що не занехала безвиглядних фронтальних атаків у місті та не перейшла до ударів з краю, яких так боялись поляки, забезпечуючись проти них позаміським фронтом. Взагалі українське командування, висше і нисше, не дописало. Відчувалась велика недостача старшин бойовиків, наслідком чого українські наступи, успішні в початках, кінчились звичайно невдачно Українським військам бракувало витревалости і довіря у власні сили. Свідчили про це часті алярмуючі звідомлення з ріжних бойових відтинків, хоча небезпеку вдалось опісля легко побороти. Свідчили про це також випадки здачі позицій, які можна було вратувати.

Що правда, українські війська зжились швидко з умовами вуличної боротьби і на загал держались знаменито, особливо в обороні, доказом чого факт, що почавши від другого тижня львівської кампанії, поляки не посунулись майже ніде вперед, а такі позиції, як ґрупа Цитаделі, соймова, касарні Фердинанда були пострахом для польських відділів. Скільки геройств там довершилось, скільки саможертви українського жовніра, на жаль, не все знаного! Як сильно почувалась залога українських фортець в середмісті, свідчить проречисто сцена в Начальній Команді перед відходом із Львова. Фронтовики не хотіли покинути міста і виповіли послух команді.

До некорисного висліду львівської кампанії причинилось найбільше відношення краю до Львова. Всяка зорґанізована війна вимагає міцного запілля, що запевнює боєспроможність краю. Коли на фронті важиться доля народу, кожний чесний громадянин мусить причинитися до збройної сили. Він мусить або сам вступити негайно в збройні ряди, або віддати частину своєї праці і свойого знання, свій досвід і енерґію на підготовчу роботу для оборони народньої справи. Мобілізація всіх сил народу, мілітаризація всего громадянства — це всенародний обовязок, якому повинен підчинитися кожний чесний член нації. А що було у нас? Соломяний вогонь, що спалахкотів у перших днях листопада, а коли прийшла пора до діла, коли у Львові розпочався бій кервавий, завзятий, — легкодушна байдужність до столиці власної держави. На провінції взяли владу мирно, без проливу крови, без великої напруги, отже думали, що так само буде у Львові. Зрештою панував тоді погляд, що українцям держава належиться на основі права самовизначення народів, про яке говорилось тоді в цілому світі. Вірили тоді в справедливість Антанти, в допомогу Наддніпрянської України, яка чейже не дасть галичанам пропасти! А не вірила тільки в те, чого вчить світова історія, а саме, що державної влади не можна мирно взяти, її треба добути, перемігши в завзятій боротьбі дійсних її посідачів.

Щож, суть справи була в цьому, що перемогти посідачів державної влади, якими на ділі були поляки, можуть тільки освідомлені, революційні маси народу. На жаль, ні революційних мас, ні революційних провідників у нас тоді не було. Не було у нас великого, геніяльного організатора, ні цивільного ні військового, що силою своєї індивідуальности потягнувби цілий край до горячкової творчої роботи, до напруженого готування війни, до накопичування бойових засобів. Великі історичні дні застали у нас малих людей, з привичкою до упокорення, зі страхом до бунту, з рабською душею, що творилась століттями політичної неволі. А як і находились по повітових осередках одиниці, що брались енерґійнійше до державно-творчої й орґаніз. роботи, то звичайно було це важке змагання ідейної частини громадянства з сірою, знеохоченою до війни масою, що давалась швидко запалити, але швидше погасала і зневірювалась. Правда, ситуація опісля змінилась, бо коли зміцнилась українська влада, всі „пізні Івани“ опинились примусово в українській армії, але аж тоді, як Львів був давно втрачений і прийшлось битися вже за цілий край!

Чим поляки взяли Львів? Збройною перевагою? Безперечно, що польська збройна перевага дала їм перемогу, одначе до цієї перемоги причинилось щось більше. Висша орґанізаційна і бойова справність! На загал поляки були такими самими воєнними самоуками як українці. У них також не було фахових командантів, а ще гірше представлялася з військового погляду кваліфікація їхньої мужви, переважно невишколених добровольців, одначе людський матеріял і воєнні умови були у них куди кращі. На польські бойові сили зложився елемент міський, переважно інтеліґентський, до того добровольчий, тому повний войовничого захоплення. Елемент молодий, поривистий і більше пригожий до вуличної боротьби як українські старики і середняки, переважно селяне. Поляки й орієнтувались у Львові краще, мали більше бойових старшин, кращу опору серед польського цивільного населення. Взагалі поляки мали у Львові знамените зорґанізоване запілля, розпоряджаючи густою сіткою ріжних цивільних орґанізацій, що стали на допомогу своїй армії. До готування війни вони мали готові кадри цивільних працівників, між ними багато інжинірів та інших технічних фаховців. Зате українська команда держалась крайно неправильної тактики, недопускаючи до подібної орґанізації свойого запілля в місті та спираючись виключно на військо, якого мала за мало. Також висшість технічних і механічних бойових сил була по польському боці, особливо в останньому дні (21. листопада) кампанії.

Одним тільки могли українці перевисшити і перемогти ворожу силу, що находилась серед українського моря, а саме масовою численністю військ. На жаль українська мобілізаційна акція недописала й українська збройна сила у Львові була в меншости. Наші народні маси, вишколені у світовій війні, не дали відповідної військової сили на допомогу загроженій столиці краю. Недописала також пошукавка за допомогою на Наддніпрянщині тоді, як польській сторожі удалось стягнути значну відсіч з корінної Польщі. Пущена при тому в гру диплёматична хитрість з мировими переговорами та примирями промостила полякам також шлях до перемоги.

Взагалі у львівських боях станули проти себе два ріжні національні характери, дві ріжні національні душі, сперті на ріжних історичних традиціях і культурах. У поляків уже до війни був воєнний стан з українським народом на всіх ділянках суспільного життя. Будучи виконавцями австрійської влади, вони мали в цьому напрямі великий досвід і зжилися з ролею верховодів та переможців. Теперішній опір проти української державности був тільки випливом цього стану. І по їхній стороні було тепер більше моральних воєнних засобів, той мав шанси виграти. Українці зі своєю вдачею знайшлись в гіршому положенню і програли.

О. К.

Нарід вигибає.

Санітарні відносини по буковинських селах.

Довголітні злидні, серед яких приходиться жити буковинському селянству від часу окупації Буковини румунами, підкопали цілком загальний стан здоровля, головно сільського населення. Найгірше терпить Гуцульщина, де жахливо лютує туберкульоза й сифіліс, занесений румунськими офіцерами і військом. Поширенню хоріб сприяє це, що на цілій Гуцульщині нема ні одного шпиталю, а румунська влада не задумує зарадити цьому лихови. Деякі громади, як Путилів, Яблониця зверталися за помічю в цій справі до уряду надаремно. Місцеві ґазети, побоюючися, що при великім приплив сільського населення до міст, міському населенню грозить масова зараза, звертаються до шефа санітарних справ, щоб цей звернув увагу на ці сумні обставини.

Вічевий рух.

СТАРОСАМБІРЩИНА.

Дня 19. жовтня ц. р. відбулося велике повітове віче в **Старім Самборі.** Віче отворив о. сенатор Юліян Татомир рефератом про економічне положення українського народу під Польщею. Після реферату о. Татомира промовляла пос. М. Рудницька в справі шкільній, взиваючи особливо жіноцтво до співпраці у всіх ділянках громадянського життя. Хотіли після реферату промовляти два місцеві сельроби, однак говорили такі дурниці, що присутні перервали їм і змусили зійти з трибуни. Дуже гарно і річево промовляв о. ігумен Пелех з Лаврова, неструджений працівник на народній ниві. З черги добру відправу сельробам дала посолка Рудницька. Після ухвалення численних резолюцій закрив віче о. сенатор Татомир. Жіноцтво Старого Самбора, згуртоване в **Союзі Українок,** щиро витало пос. Рудницьку і вручило їй прегарну китицю цвітів.

Дня 21. жовтня ц. р. відбулося віче в **Стрільбичах** і того самого дня пополудні **в Тершові.** Реферував о. сенатор Татомир. Присутний на вічу в Тершові комендант постерунку не встав з лавки підчас співання національного гимну. Проти цього провокуючого поведення запротестував з місця о. сенатор і обурені вічевики. Нетактовний представник влади уважав за відповідне вийти зі салі.

КОСТОПІЛЬЩИНА (ВОЛИНЬ).

Осередком Костопільщиние місточко **Степань.** Має воно коло 4.000 мешканців, з того близько 3.600 українців. Є це одна з рухливіших і найсвідоміших місцевостей, головно завдяки молодим людям, які провадять кооперативу та взагалі організаційну працю. Дня 17. жовтня ц. р. відбулося в **Степанові** віче УНДО, на якім були присутні сенатор Троян і сен. Кузьмин. Вибрано місцевий комітет УНДО, якого головою став аґроном Павло Сірко, а як члени увійшли найдіяльніші одиниці містечка як Александер і Юхим Кудря, Степан і Іван Наливайки, Микола Кравчевич, Петро Піячук і ін. Оба сенатори винесли зі Степані якнайкраще враження. Не зважаючи на те, що в Степані відбули вже свої віча радикальний посол Власовський, а також Жупник, місцеве і доокличне населення вповні заявилося за програмою УНДО.

ТУРЧАНЩИНА.

Дня 16. вересня ц. р. відбулося посольське справоздавче віче в **Борині.** Реферував посол Великанович, проводив о. Мороз. Після реферату промовляли: д-р Кондрат і о. Мороз.

Того самого дня відбулося віче в **Висоцьку нижнім.** Промовляли посол Великанович і д-р Кондрат. Після рефератів приймав посол Великанович зажалення та інтерпеляції.

Дня 21. вересня ц. р. відбув посол Великанович справоздавче віче в **Ясінці часьовій.**

Дня 27. вересня ц. р. відбулося посольське віче в **Ільнику.** Реферував пос. Великанович і д-р Кондрат. Це село майже в цілости збаламучене польськими наганячами голосувало на одинку, однак тепер прозріває. Віче відбулося серед дуже святочного настрою. Недавно заложено тут читальню „Просвіти“ і предплачено національні часописи.

Дня 30. вересня ц. р. відбулося віче **в Боберці.** Реферували пос. Великанович і д-р Кондрат. Село дуже свідоме, має богато передплатників наших національних часописів.

Того самого дня відбув посол Великанович віче в **Дністрику дубовім.** Коли після реферату посла Великановича хотів промовляти д-р Кондрат, постерунковий поліції заборонив йому під загрозою розвязання віча.

Дня 14. жовтня ц. р. мало відбутися велике повітове віче в **Турці н/Стр.** Однак того самого дня о 10. год. рано староство прислало до посла Великановича письмо, в якім віче заборонило, покликуючися на те, що в тім дні заповіджено ще інші збори і тому з огляду на публичну безпеку віче не може відбутися. Народний Дім, в якім мало відбутися віче, обставлено поліцією і не допущено людей ані до послів, ані до канцелярії д-ра Кондрата. Присутний пос. д-р Блажкевич і посол Максимович особисто зложили протест у старостві проти насильства і безправства. Турчанщину уважають польські урядовці за свій двірський фільварок, де не сміє ніхто мати голосу крім економів.

ПЕРЕМИСЧИНА.

В неділю, 30. вересня ц. р. відбулося в *Іскані* посольське віче, на якому здавав звіт посол д-р В. Загайкевич. На публичній площі недалеко Читальні зійшлось около 1000 людей з місцевого і кількох сусідних сіл. Серед великого заінтересування вислухали зібрані звіту з діяльности Українського Клюбу. Надзвичайне признання найшов Український Клюб УНДО за свою боротьбу проти податкових предложень. „А якто голосували в справі тих податків ті посли з одинки, що то перед виборами дурили нарід, що будуть мати протекцію у міністрів, та що будуть дбати за селянські права“? — питали селяни. А коли їм посол Загайкевич пояснив, що вони голосували за тими податковими предложеннями, нарід давав висказ свому обуренню проти тих, що перед виборами на одинку його баламутили. Збори висказали повне довіря і подяку Українській Парляментарній Репрезентації УНДО, а зокрема послови Загайкевичові. Коли д-р Загайкевич виїзджав зі села, зібралось яких 300 людей, щоби його попращати. В селі видно овочі праці заслуженого місцевого пароха о. Гука, під якого вмілим проводом процвітає національне життя.

САМБІРЩИНА.

Дня 23. вересня ц. р. відбулося справоздавче віче о. сенатора Татомира в *Прусах.* Село це, ще недавно кацапська твердиня, починає пробуджуватися до національного життя. Кращий елемент в селі, передовсім молодь гуртується побіч ідейного молодого громадянина Ю. Пашка.

Дня 30. вересня ц. р. відбулося окружне віче під голим небом в *Дорожеві.* Явилися численно громадяни всіх доокoличних сіл. Достойних гостей, сенаторку Кисілевську і посла Тершаківця повитали на двірці делеґати старшого громадянства і діти, вручаючи представникам УПР китиці цвітів. Віче отворив короткою промовою о. сенатор Татомир. Звіт з діяльности Української Парляментарної Репрезентації зложив посол Тершаковець а після нього говорила сенаторка Кисілевська про вагу участи жіноцтва в політичному життю народу. Вкінці сенатор о. Татомир, представивши невідрадне положення повіту, візвав присутніх до живої праці в просвітній, економічній і політичній ділянці громадського життя. Після промов, подяк та інтерпеляцій замкнув віче серед піднесеного настрою предсідник п. Михайло Коца.

Того самого дня відбулося в *Самборі* жіноче політичне віче, на якому реферувала сенаторка Кисілевська.

Дня 4. жовтня ц. р. відбулася в Самборі *господарська нарада.* Реферував о. сен. Татомир. Після реферату вивязалася жива дискусія. Вирішено уладити в початках листопада велике сільсько-господарське віче в Самборі.

БРІДЩИНА.

Дня 10. жовтня ц. р. відбулося посольське справоздавче віче в містечку *Підкамінь.* Реферували посли Вислоцький і Кузик. Тому, що староство заборонило віче під голим небом, відбулося воно в салі місцевої читальні „Просвіти“.

Присутні були найсвідоміщі одиниці зі всіх сіл судового округа. Підкамінь, колись забута сторона і центр кацапщини, сьогодня вже національно відроджена, головно завдяки невсипущій праці жінки місцевого судді п. Куриловичевої і інших. Розпочато будову Народнього Дому, заложено Кооперативу і взагалі національне, політичне та економічне життя поступає в Підкаміні вперед.

Орґанізаційний рух.

БОРЩІВЩИНА.

Дня 30-го вересня ц. р. відбулася з рамени Повітового Народнього Комітету в Жилинцях політична нарада, на якій було присутніх около 250 людей. На нараді виголосив відпоручник Повітового Народнього Комітету політичний реферат і обговорено місцеві орґанізаційні справи. Того самого дня відбулися в Жилинцях загальні Збори Т-ва „Сокіл“, на яких промовляли присутні члени Повітового Комітету з Борщева.

Свято книжки на селі.

Дня 13. жовтня ц. р. вечером посходилися члени читальні „Просвіти“ в Сапогові пов. Борщів до читальняного дому на „Свято книжки“. Приїхав урядовець Філії, виложив на стіл книжки, понурі стіни кімнати прикрасив кількома картоновими таблицями з відповідними кличами і голова читальні відкрив свято. Урядовець Філії виголосив реферат про значіння книжки а аґроном П. С. К. реферат про потребу рільничої освіти і спеціяльний про комасацію. По рефератах обговірка, показ книжок і продажа їх. Селяне закупили книжок за 50 золотих. Свято закінчилося світляними образами. Пізно в ніч розійшлися учасники свята, що перший раз за свойого життя довідалися, що попри ріжні свята є також і свято книжки.

Відрадний прояв, що селяне закупили за 50 зол. книжок, вказує, що плян Головного Товариства, зреферований на краєвій нараді 29. вересня ц. р. про кольпортажу книжок на села, є зовсім до виконання і приносить гарний успіх. Треба тільки віри і охоти до праці. Також уважати на добір книжок. В Сапогові куповано головно історичні і господарські. *Учасник.*

З Теребовельщини пишуть нам: Дня 21. жовтня ц. р. відбулося в Янові Свято Книжки в будинку читальні „Просвіти“. Прибуло близько 100 осіб. На довгому столі знаходилася вистава книжок і майже всі націоналістичні ґазети та журнали, власність о. Цегельського. Свято відкрив голова читальні гром. Олійник, відтак слідували промови місцевого пароха о. Цегельського і п. Ольги Богачевської, яка в довшому рефераті виказувала значіння книжок в житті політичнім, господарськім і приватнім.

Слідувала дискусія, в якій забирали голос громадяне: Кузик, Мороз і ін. М. Олійник поставив внесення, щоби закупити більшу скількість книжок, а кожний член, який хотівби з них користати, щоби обовязково заплатив 1 зл. місячно. Внесення принято. Рівночасно зложено 23 золотих для матірного товариства, до якого вписалося 10 нових членів. *О. Б.*

Що чувати у світі?

НІМЕЧЧИНА пре всіми силами до зміни пляну Доза, на основі якого побідні держави хотять видобути від неї воєнне відшкодування, а також до швидшого звільнення надренських земель від чужинецьких окупаційних військ. Недавно американський фінансовий дорадник при німецькім уряді Паркер Джільберт, що є також аґентом побідних держав для воєнних відшкодувань, їздив до Льондону, Брукселі і Парижа, щоб ще раз розвідати про вимоги англійського, бельґійського і французького уряду від Німеччини. Показалося, що всі три держави не годяться на обниження своєї пайки в річних сплатах і тільки під цею умовою можуть говорити про ревізію пляну Доза. Англія заявила, що мусить дістати від Німеччини таку суму, яку вона винна Америці. Бельгія і Франція домагаються не тільки сплати своїх американських довгів, але ще й звороту коштів, виложених на відбудову знищених війною країв. Однак рішаючий голос в тій справі буде мати комісія знавців, між ними й американців, які мають провірити, які найбільші суми може Німеччина платити що року. На підставі цеї провірки комісія означить остаточні суми воєнного відшкодування.

Тимчасом в Німеччині зайшли деякі політичні переступлення, що викликують занепокоєння серед її сусідів. Головою німецької націоналістичної партії став в останньому часі пос. Ґуґенберґ, що займався доси головно економічними справами, але дався пізнати як загорілий монархіст. Він є ворогом версальського договору, не визнає Льокарна і домагається негайної зміни границь з Польщею. А що німецька націоналістична партія є по соціялістах найсильніша в Німеччині і розпоряджає кількадесятьми щоденниками, не числячи безлічи тижневиків і місячників, то її вплив у німецькій внутрішній політиці відчувається на кождім кроці. Навіть бувший канцлер Маркс сказав, що вибір Ґуґенберґа загрожує внутрішному спокоєви німецької республики, тим більше, що він є творцем і фінансовою підпорою напіввійськової орґанізації „штальгельму“. А сусіди Німеччини на заході і сході бояться, що німецька політика піде шляхом відплати за світову війну.

ГУВЕР ЧИ СМІТ? Північно-американські Зєдинені Держави стоять тепер під знаком вибору президента на місце Куліджа, якого літа урядування кінчаться. До вибору стають два головні кандидати: від републиканської партії Гувер і від партії демократичної Сміт. Гувер має більші вигляди, бо за ним стоїть теперішня влада, великий промисл з його фінансовою силою і теперішний президент Кулідж. Зате Сміт є більше популярний і кращий бесідник, та вміє поривати за собою маси. Проти Гувера є фармери, незадоволені з політики Куліджа, і всі, що хотілиби знести закон про заборону алькоголю. В останній промові в Бостоні Гувер заявився проти ратування Европи, хоч приватні американські банки можуть давати позички европейським державам. У відношенню до Союза народів Гувер держиться правила — немішатися до европейських справ. Програма Сміта є більше гнучка. Він не відкидає співпраці з Европою в імя кличів Вільзона, які він сильно підтримує. В справі европейських довгів Сміт схильний до деяких уступок. Обі партії розвинули за своїми кандидатами справдішну американську аґітацію, яка зростає в міру того, як збільшуєся

день вибору — 3. листопада. Минулого тижня відбувся пробний вибір, який приніс перемогу Гуверови, що дістав 2 міл 700 тисяч голосів, коли на Сміта впало поверх 900 тисяч. Однак головний вибір може випасти інакше, бо управнених до голосування є понад 20 міліонів горожан.

В НІКАРАҐУЇ, середньо-американській републиці, мають відбутися в листопаді ц. р. вибори. Щоби недопустити до побіди уряду, партія повстанців напала на місто Сан Маркос і багато людий вимордувала. Жертвам, навіть живим пообтинали пальці, уха та носи, рабуючи перстені та інші дорогоцінности. Повстанці ширять серед населенням переполох, щоби не вписувалось на листи виборців.

Повстання на Кавказі. У Кабардинській окрузі на Кавказі вибухло повстання. Причиною було дике поведення більшовицької влади зі селянами. Більшовики забирали силою дітий від батьків і примішували їх у комуністичних притулках. Гірське населення повстало проти такого примусового виховування дітий в комуністичному дусі.

Пляни російських монархістів. Заграничні ґазети доносять, що в Берліні відбувся зїзд російських монархістів, які все ще мріють про віднову давної царської Росії. Кажуть, що вел. кн. Кирило мав довшу нараду з бувшим ґетьманом України Скоропадським. Між обома прийшло нібито до порозуміння, на основі якого автономна Україна має належати до російської держави як велике київське князівство з ґетьманом Скоропадським на троні. До остаточного рішення в тій справі причинилися німецькі політики з ґрупи Ґуґенберґа. Цим політикам залежить на вдержанню великої монархістичної Росії, що буде мати велике господарське і політичне значіння для Німеччини.

Німці орґанізують китайську армію. Німецький полковник Бавер, бувший помічник ґенерала Людендорфа, шефа ґенерального штабу німецької армії з часів світової війни, виїздить в листопаді п. р. до Китаю, щоби там обняти становище військового дорадника при новім китайськім уряді та зорґанізувати китайську армію. Разом з полковником Бавером має виїхати до Китаю кільканайцять німецьких офіцирів. Бавер має занятися в Китаю на тільки військовими, але й господарськими справами, причім багато німецьких промисловців приобіцяли йому поміч. Розуміється, що з тої поїздки дуже невдоволена Анґлія яка вже здавна хоче опанувати господарське життя Китаю.

НОВИНКИ.

— **Масові арештування.** У Львові арештовано минулої неділі кількадесять комуністів, що зїхалися з цілої Галичини на окружну нараду. Сконфісковано багато відозв і брошур та викрито дві тайні друкарні. З найдених документів виходить, що провідники комуністичної партії дістають від більшовиків до 1000 зол. місячно. Арештування переведено також в Тернополі, Стрию, Долині, Дрогобичи та в інших містах.

— **Злодій убив свідка.** В Слобідці пов. Бережани два місцеві парубки, Маріян Томашівський і Василь Сеньків, украли шість мішків збіжа із шпихліра Давида Ліля. Коли Томашівський переходив з одним мішком попри загороду Антона Топорівського, цей заступив йому дорогу. Щоби позбутися невигідного свідка, Томашівський убив його на місци, пробивши його ножем в груди. Обох злочинців арештовано і відставлено до суду в Козовій.

— **Загадочна пожежа.** В селі Трофанівці пов. Коломия згорів склеп Гершка Обертінсра, що робив конкуренцію місцевій кооперативі. Крім склепу згоріла також стодола. Кажуть, що огонь був підложений.

— **Скарб у землі.** В селі Раківци коло Городенки знайшли місцеві селяни в землі великий скарб. В кільканайцятьох горшках що стояли біля себе, находилося 200 кґ. срібних монет з першої половини 16-го століття, головно з часів Жиґмонта I. Селяни розбили горшки і скарб розграбили. Тільки кілька монет удалось зберегти для українського музею Тов. ім. Шевченка у Львові.

— **Конфіската селянської землі в Радянщині.** Більшовицька влада в Азербейджані перевела конфіскату землі місцевих заможних селян. Сконфісковано 69,000 гектарів, на яких мають бути утворені рільничі комуни. Одночасно видано розпорядок, що забороняє селянам мати більше землі як півтора гектара на одно господарство.

— **Нова залізнича дирекція.** В Холмі відбулося 22. жовтня ц. р. посвячення угольного каменя під будову дирекції державних залізниць.

— **Делікатно.** До консисторського урядовця і редактора „Духовного Сіяча“ А. Витенка у Кремянці підійшов на вулиці якийсь панок, зняв із нього окуляри і вдарив його в лице. Опісля надів на нього окуляри і спокійно пішов своєю дорогою.

— **Цепелін вертає.** Німецький повітряний корабель „Цепелін“, що прилетів недавно з Европи до північної Америки, розпочав подорож над містами західної і середущої Америки, а потому верне назад до Европи. Хто заплатить 3,000 долярів, може перелетітись тим кораблем.

— **Нова жертва океану.** Англійський капітан Мек-Дональ вирушив на малім літаку з Америки до Англії і пропав без вісти. Загально думають, що він запалився і впав у море.

— **Огні.** В Задарові пов. Бучач згоріло 170 кіп збіжа на шкоду дідича Надаховського. Огонь був підложений. — В Лісовиках пов. Броди згоріла хата Анни Кузьмин і значний запас збіжа. Огонь спричинила малолітня донька, котра зі страху перед карою сховалася в хаті і згоріла.

— **Кривава бійка в костелі.** В Камінці Стр. побилися минулої неділі на ринку Микола Пелех з Михайлом Бербеком. Побитий Бербека пустився за Пелехом в погоню, а коли той втік до костела і сховався під лавку, Бербека допав його в костелі і завдав йому ножем кілька ударів у плечі. На вид крови в костелі настав переполох і люди повтікали на двір. Священик казав зараз зачинити зневажену святиню, а бандита арештовано.

— **На приказ чорта.** В селі Смидині пов. Ковель скоїлася дня 21. жовтня ц. р. страшна трагедія, якої жертвою впало 5 осіб убитих і 5 тяжко ранених. В місцевій школі відбувалася нарада в справі церковних ґрунтів. На тій нараді штундист Юліян Мизовець счинив бучу, а коли закликали двох державних поліціянтів, щоб його втихомирили, він вирвав одному баґнет і ударами в груди обох положив трупом. Опісля вибіг на дорогу і заколов господаря Ємцу, що йшов на збори. Звідси впав до одної жидівської хати і вбив жидівку Рифку Меламет а її чоловіка смертельно скалічив. Збризканий кровю вискочив на дорогу і положив трупом господаря Андрія Ксиру, строми вши йому баґнет в саме серце. В селі настав переполох. Люди позачинялися по хатах і позаставляли двері меблями. Тимчасом Мизовець скалічив тяжко ще кількоро людий і втік у поле. По дорозі напав на хутір Шайни й убив тамтейшого мешканця А. Хореця. Аж на другий день зловила його поліція під лісом сусідного села і закованого відставила до слідчого арешту в Ковли. В часі першого переслухання сказав, що бачив чорта, котрий приказав йому так зробити.

— **Двірські посіпаки мордують людий.** На фільварку Лішку коло Люблина прийшло до кривавих подій. На приказ управителя гаєві, викидали робітників з фільварку. Прийшло до бійки, що скінчилася смертю трьох робітників і скаліченням одного поліціянта. Всіх гаєвих арештовано.

— **Памятник для корови.** В американськім місті Сітль, в стейті Вашінґтон, побудували памятник для корови, що давала таку скількість молока, яку дає десять звичайних коров. На протязі двох літ та корова видала 33,922 кварт молока і 2,865 фунтів масла.

— **Страшні часи.** В селі Дзєржбіцах коло Пйотркова жила старушка Антоніна Кренжель зі своїм 26-літнім сином. Недавно син посварився з мамою і коли вона обирала на подвірю бараболю, він сокирою відрубав їй голову. Арештований відказався від всяких пояснень.

— **Наслідки війни.** Коло села Заморочі поставського повіту розпалили пастухи огонь. Коли огонь розігрів глибше землю, настав вибух ґранати, що була в земли зарита. Наслідки були страшні. Двох пастухів ранило тяжко, кількох інших легко та убило 10 коров.

— **Повішені діти.** В селі Зарічу коло Новгородка хтось доконав страшного злочину. Вдова Венеськова пішла до роботи, полишивши в хаті четверо дітий. Коли вернула вечером, знайшла всі четверо на стриху повішені рядом коло себе. Діти мали від 6 до 14 літ. Досі не викрито винуватця страшного злочину.

— **Залізнича катастрофа в Румунії.** На стації Рекія коло Слятіни наїхали на себе два поспішні потяги. Обі машини і шість ваґонів розторощило, причім погибло кільканадцять людий, а ще більше є ранених.

60-літний Ювилей Просвіти відсвяткуємо найкраще, коли всі від „мала до велика“ станемо її членами. Тож спішіться зі зголошенням в члени, надсилайте вкладки і другим пригадуйте.

Заборона збірки на українських інвалідів.

На прохання „Українського Товариства Допомоги Інвалідам“, у Львові, внесене дня 6. липня ц. р., львівський воєвідський уряд відповів відмовою дозволу на переведення публичної збірки жертв у листопаді ц. р.

Як відомо, Товариство несе поміч Українським Інвалідам з фондів, на які складаються жертви української суспільности. Попередніми роками Товариство переводило збірку двічи в рік: в Зелені Свята і в листопаді. В жовтні мин. року львівське воєвідство повідомило, що може давати дозвіл **тільки на одну збірку в році.** Тимчасом цього року навіть цеї одної публичної збірки не можемо перевести. Воєвідський уряд мотивує свою відмову тим, що листопад занятий уже для збірок инших інституцій. Оскільки знаємо, жадне українське товариство не має дозволу на збірку в тому місяці; значить, дозвіл на збірки мають тільки польські і жидівські товариства.

„Українське Товариство Допомоги Інвалідам“ змогло в останнім часі поширити свою діяльність. Допомогова акція ведеться вже в доволі поважних розмірах: видатки Товариства досягають вже 12.000 зол. місячно. Надзвичайно прикро булоби, колиб унеможливлення публичної збірки відбилося некорисно на дальшій долі наших інвалідів. Більший, як колинебудь, наш обовязок допомогти інвалідам з нагоди десятиліття наших визвольних змагань. Хоч заборонена публична збірка, алеж вільно робити складки в читальнях, кооперативах і ин. Нехай не буде ніодного українця, що не пожертвувавби на Укр. Інвалідів у листопаді.

Жертви слати на адресу: „Укр. Тов. Допомоги Інвалідам“, у Львові, вул. Руська 3./II.

ДОПИСИ.

НОВОСІЛКА ГРИМАЛІВСЬКА ПОВ. СКАЛАТ. (Просвітна робота з перешкодами). Наше село має читальню Просвіти ще від 1908 року і поступає з року на рік в просвітній роботі вперед. Наслідки цеї просвітної праці кращих одиниць села показуються на кождім кроці. Минулого року підчас шкільного плєбісциту наше село пішло так одностайно, що не тільки здивувало наших сусідів, але навіть хрулі не мали відваги шкодити народній справі. Так само при минулих соймових виборах наше село показалось одним з найсвідоміших сіл Скалатщини, бо помимо страшної напасти зі всіх сторін, помимо кирині наших хрунів, котрих тут на жаль знаходиться спора шайка, вислід виборів випав для українців знаменито. І так на листу ч. 18 впало голосів 147, на ч. 22 лише 2 голоси, а на хрунівсько-кацапську 14 голосів. По виборах зачалася в нашім селі москвофільська кириня. За стараннєм пароха о. Гоцького відбулося в нашім селі відкриття читальні ім. Качковського, але помимо аґітації з проповідниці за тою читальнею набрались наші кацапи тільки сорому, бо до неї ніхто з чесних людий не пішов а вписалося щось 9 членів, з них половина таких, що їх виключено з читальні Просвіти за ріжні „зделки“. Читальня Просвіти розвивається гарно а аматорський кружок дає часті представлення. Незадовго відбудеться відкриття кружка Рідної Школи і кооперативи. В селі є кільканайцять передплатників націоналістичних ґазет.
Свій.

ОПАРІ ПОВІТ ДРОГОБИЧ. (Кооперативне свято). В нашому, колись кацапському селі йде до ліпшого. Є кооператива, що гуртує коло себе три четвертини всего села, є і читальня. Завдяки свідомости членів та їх невсипущою безплатною працею і грошем вибудовано величавий кооперативний дім при головній вулици на площі, відступленій Федем Вереницьким. Дня 12. серпня відбулося торжественне посвячення дому при участи о. Ю. Дуцька з Летні, о. Ґумовського з Белзця та о. П. Малецького місцевого пароха і голови читальні та кооперативи. На посвячення прибуло з півтора тисячки людей, місцевих, з Ріпчиць, Довгого, Летні, Медeнич і Вороблевич. Прибули також представники наших повітових товариств, з послом Блажкевичом. Прибув також д-р Мартинюк, адвокат і організатор Медeниччини. Свято отворив по посвяченню о. П. Малецький привітом гостий. Промовляли посол д-р Блажкевич, п. Станімір, директор Повітового Союза, п. Никифорчук, директор Маслосоюза і д-р Мартинюк, пояснюючи значіння свята та заохочуючи до спільної праці для економічного двигнення нашого народу. Річеві були бесіди селян, п. Василя Дяковича з Опар та п. Олекси Кобільника і Василя Осередчука з Ріпчиць, які піднесли працю місцевих членів, зазначуючи, що Опарі нині стали одним з перших сіл в околици. Свято закінчив о. П. Малецький, дякуючи всім за участь. Посла Блажкевича витала бандерія, яку місцева поліція старалася розігнати. Стидом покрилася місцева горстка кацапо-сельробів, яка в числі кількох душ урядила собі музику, а коли поліція розганяла бандерію, то вибігла з палками й собі помагати. — **Учасник.**

ГОЛОСКОВИЧІ ПОВІТ БРОДИ. (Посвячення дому кооперативи, народна свідомість). Дня 30. вересня ц. р. відбулося посвячення нового дому кооперативи „Єдність“. Дім мурований, дахівкою критий і гарно презентується при вході до села. Серед звуків дзвонів вийшло із церкви братство, удекороване в синьо-блакитні ленти, і серед великого здвигу народа, прибувшого із дооколичних сіл на наше свято, удалося під новий дім. Тут парох о. Фенчинський і о. Петро Гарасимів з Пониковиці малої довершили водосвятія і посвятили новий дім. По посвяченню промовив о. парох слово повне любови до свого народа і втіхи ізза розвою кооперативи й укінчення дому, в котрім знайдуть приміщення всі культурні товариства села. Потім зложили привіти д-р Чировський від філії „Просвіта“ в Бродах, Гр. Кочержук від Повітового союза кооператив і ін. Наше село до війни було засліплене москвофільством. Крім Дудикевичів і Маркових ніхто до него не мав приступу. Не дивниця, що многі громадяни марно згинули в Талєргові, підчас коли їх хитрі проводирі завчасу втікли до Росії. Таку застав нашу громаду і по війні о. Іляр. Фенчинський. Повний запалу і енергії взявся до праці в церкві і громаді, не звертаючи уваги на дикі пакости і авантури москвофілів. Заложив читальню „Просвіти“, що числить нині коло 100 членів, має гарну бібліотеку, часописи і дещо готівки; аматорські вистави і хор, якими занимається пані Евгенія Фенчинська, відтягнули нарід від коршми, яких було дві. На місце їх заложив о. парох кооперативу „Єдність“, котра нині числить більше як 200 членів, і гарно розвивається, чого доказом закупно одного морґа землі на власність кооперативи, вибудування дому, 3000 зол. дивіденди призначених на доокінчення нової церкви і закупно машини до виробу дахівок. Громада за кілька літ змінила своє лице. Кацапство, піянство, розпуста у нашій громаді майже не знані. Молодші і старші горнуться коло кооперативи і читальні. День 30. вересня на довго залишиться мило у нашій памяти. — **Громадянин.**

Нові видання.

Вій, фантастична комедія на 5 дій М. Л. Кропивницького. Подільська театральна бібліотека в Тернополі. Книжка містить в собі партитуру для співів і тому надається до аматорських вистав.

Ми молоді! Орґан протиалькогольного руху ч. 9—10. Виходить раз на місяць в Рогатині (українська ґімназія). Зміст: М. Чайковський, Геть коршми! Ю. Каменецький, До боротьби з алькоголізмом. Д-р Ґрайс, Як тютюн шкодить ва очи. Ю. Каменецький, Світла й тіни американської прогібіції. Алькоголь і дитина. Мак, Цінне признання. Хроніка протиалькогольного руху. Як стати членом протиалькогольного товариства „Відродження“?

Наша Земля, суспільно-політичний і літературний журнал, ч. 9. Виходить що місяця в Ужгороді.

Ціни у Львові.

Збіже. Пшениця двірська 46.50—47.50, селянська 43.75—44.75, жито 34—35, ячмінь 31—32, овес 31—32, кукуруза 44—45, гречка 35—36, горох 45—47, просо 40—41, сіно 18—20, солома 5—5.25.

Гроші. Доляр ам. 8.88, канад. 8.82, чеська кор. 0.26, шілінґ 1.25, лей 0.05, франц. франк 0.34, червонець 26—27.

Смішне.

Перед іспитом.

Батько до сина перед іспитом:
— Щож, приготовився, сину?
— Так, але на найгірше.

Молитва двох..

— Знаєш, друже, як погляну на твою жінку, то зараз молюся. Вона така гарна, що зараз приходять на гадку слова молитви: „і не вводи нас у покусу“...

— І я, друже, також як погляну на неї, то зараз молюся такими словами: „но збав нас од лукавого“...

Однодушність.

— Що зробивби ти, мій дорогий мужу, якби я вмерла?
— Те саме, що й ти зробилаб, якби я вмер...
— От, який підлий!

Присилайте передплату!

Громадяни! Приготовлюймося до належитого відсвяткування 60-літнього Ювилею Просвіти та причинімся всі гідним нас ювилейним подарком для нашої Матери до створення княжого дару.

1868—1928 — 60-літний Ювилей Матери-Просвіти. Сповнім наш обовязок супроти Неї. А сповнимо його, коли станемо її членами і зложимо двозолотову вкладку.

Видає С-ка „Діло“, зар. стов. з обмеж. пор. — За редакцію відповідає Ол. Кузьма. — З друкарні Вид. Спілки „Діло“, Львів, Ринок ч. 10.